

Tre nye ph.d.-projekter og en afsluttet ph.d. på Center for Rusmiddelforskning

LUCKY

HVAD ER EN PH.D.?

Ph.d., (af eng. *Ph.D.* eller *PhD*, fork.f. nylat. *philosophiae doctor*), akademisk grad, der har sit udspring i det system af akademiske grader, som blev udviklet ved de middelalderlige europæiske universiteter. Ph.d.-graden kendes i dag først og fremmest fra den angelsaksiske verden, hvor det er den højeste grad, man kan erhverve ved et universitet. I Danmark blev betegnelsen ph.d. indført i 1992 som erstatning for licentiat ud fra et ønske om at gøre denne grad internationalt genkendelig. Normalt opnås ph.d.-graden som resultat af en treårig formaliseret forskeruddannelse under vejledning ved et universitet afsluttet med udarbejdelsen af en større selvstændig videnskabelig afhandling. Der er dog undtagelsesvis mulighed for at erhverve graden ved at indlevere en afhandling til et universitet, uden at man er indskrevet som forskerstuderende. Ph.d.-graden eller tilsvarende videnskabelige kvalifikationer er mindstekravet ved fast ansættelse i en videnskabelig stilling ved et universitet eller anden forskningsinstitution.

Antallet af ph.d.-studerende er vokset stærkt siden begyndelsen af 1990'erne som konsekvens af en bevidst satsning på at styrke den fremtidige forskerrekuttering. *Gyldendals encyklopædi*

Rusen i det fremmede

AF SÉBASTIEN TUTENGES

Hvert år rejser millioner af unge fra vestlige lande til udlandet i en til to uger. Mange af disse rejsende vælger feriedestinationer med en stor festscene og et bredt udvalg af billige rusmidler. Det lader til, at de unge vil *feste igennem*. Men hvorfor egentlig rejse til udlandet for at feste? Hvordan opfører de unge sig i de udenlandske festbyer? Hvordan er deres omgang med rusmidler? Hvad er det sjove ved en druktur i fremmede omgivelser? Og hvilke erfaringer og vaner bringer de unge med sig hjem? Det er den slags spørgsmål, dette ph.d. projekt skal belyse.

Festturismen fik for alvor danskernes opmærksomhed i sommeren 2007. Årsagen var en række dødsfald, voldtægter og overfald i den bulgarske 'festby' Sunny Beach. Aviserne var spækket med alarmerende overskrifter såsom: 'Danskerne er internationale drukkonger', 'På ferie i helvedes forgård', 'Lokker unge til at drikke sig ihjel', 'Hjem fra bulgarsk drukhelvede', 'Drikker hjernen ud', 'Sparket bagi for at tisse' og så videre og så videre. En lang række aktører kom på banen for at forsvare eller angribe fænomenet festrejser, men midt i tumulten var der en gruppe, der kun en sjældent gang kom til orde: de unge selv.

Vi kender scenariet fra tidligere mediestorme – for eksempel den om 90'ernes teknofester. I debatten har vi på den ene side offentligheden, repræsenteret af journalister, politikere og andre med ordets magt. Blandt denne offentlighed af voksne er der en tendens

til at fokusere på festlighedernes negative konsekvenser. På den anden side er der de unge, som – når de ellers bliver spurgt – har en tendens til at betone festens positive sider. En forståelseskluft adskiller de bekymrede voksne og de festglade unge, og dette er et problem. Effektiv forebyggelse forudsætter gensidig forståelse og respekt.

Dette projekt sigter mod at skabe større forståelse for de unge og deres festoplevelser i det fremmede. Tilgangen er i vid udstrækning fænomenologisk: Det handler om at nå bagom de deprimerende nyhedsoverskrifter og komme helt tæt på de unges egne oplevelser i nattelivet. For at dette skal lykkes, vil jeg studere unge danskere, mens de opholder sig i de bulgarske feriebyer Sunny Beach og Golden Sands.

Jeg har tidligere, positive erfaringer med at udføre feltarbejde blandt unge i henholdsvis Ringsted, Sydfrankrig og på Roskilde Festival. Alle steder er jeg blevet taget imod med stor venlighed og åbenhed. Unge vil heldigvis gerne have en forsker med på slæb til privatfester, drukkubber, på gadehjørnet, og hvor de nu ellers indtager rusmidler. Det er ikke svært at indsamle data om unges rusvaner. Spørgsmålet er, hvordan man får gode data?

Min strategi er at bosætte mig i højsæsonen blandt danskere i Sunny Beach og Golden Sands. Herved får jeg mulighed for at være i nærheden af de rejsende og tage del i deres daglige gøren og laden. Den daglige kontakt med de unge vil utvivlsomt afstedkomme spontane og uformelle samtaler om festerne og festscenen i Bulgarien, og netop uformelle samtaler er frugtbare, når man interesserer sig for noget så uåbendeligt som stemning, musikoplevelser, seksualitet og rus. Folk slapper lettere af, når de ikke er konfronteret med en båndoptager og en spørgeguide, og de får nemmere ved at finde de rette ord.

Ulempen ved uformelle samtaler er, at de gør det svært at registrere eksakte formuleringer og længere udredninger. Derfor vil jeg lave en række bandede interviews med både enkeltpersoner og grupper. Berusede individer har svært ved at bevare fokus og formulere sig, og de har det med at afsløre informationer, som de normalt ville hemmeligholde. Derfor vil jeg kun lave bandede interviews med ædru personer.

Blandt antropologer er det god skik for feltarbejde at udføre 'deltagerobservation'. Hvis man interesserer sig for nepalesiske landmænd, så er det for eksempel en god idé at gå med ud i marken og føle på egen krop, hvordan det er at pløje jorden, så frø, vente på

regn og så videre. Og hvis man interesserer sig for fest, så kan man få meget ud af at deltage aktivt i festlighederne for at leve sig ind i, hvordan de studerede oplever musikken, rusen og så videre. Nogle feltarbejdere er gået meget langt i deres bestræbelser på at deltage. Carlos Castaneda påstår i sine bøger, at han i studiet af shamanisme indtog en lang række eksotiske stoffer for på egen krop at sanse rusen. Kroppen bliver et arbejdsredskab, der skal tilvejebringe data. Der er imidlertid mange problemer knyttet til at udføre deltagerobservation blandt alkohol- og stofbrugere. Man kan nemt komme på kant med loven, og aktiv festdeltagelse flere uger i træk er både usundt og enormt anstrengende. Derfor vil jeg ikke deltage, men blot observere de festende danskere i Bulgarien. Og systematisk observation som metode skal man bestemt ikke kimse af. Selvom rus i princippet kun kan opleves indefra af den berusede selv, så kommer indre sansninger til udtryk i handling og tale. Er man til teknofest med en flok kokain-påvirkede unge, kan man sagtens - ved simpelthen at være tilstede - få et godt indtryk af deres indre sindstilstand. Selvom man er pinligt ædru (og nogle gange kan det faktisk være ret pinligt at være ædru, når alle andre er berusede), så kan man næsten ikke undgå at blive 'smittet' af de andres rus. Rus breder sig hurtigt i en folkemængde og kryber ind under huden på selv den mest tilbageholdende og ædru festdeltager. Så ved at interviewe og observere de unge, regner jeg med at få gode oplysninger om, hvordan de oplever rusen i det fremmede.

Den sidste metode jeg vil tage i brug i Bulgarien er spørgeskemaundersøgelser. I samarbejde med min kollega Morten Hesse vil jeg blandt andet forsøge at kortlægge omfanget af og karakteren af rusmiddelforbruget blandt danske rejsende samt belyse de skader, de pådrager sig under ferien. Vi har en ambition om, at disse oplysninger skal hjælpe med at formulere en strategi for, hvordan man bedst kan begrænse skaderne blandt de millioner af vestlige unge, der hvert år rejser udenlands for at feste. ■

LITTERATUR:

- Bellis et al.: The Role of an International Nightlife Resort in the Proliferation of Recreational Drugs. I: *Addiction* 98: 1713-1721. 2003.
Bülent, D. & Laustsen, C.B.: Sol, sommer, strand... og biopolitik. I: *Dansk Sociologi* nr. 4: 83-97. 2004.
Smeaton, G., Josiam, B. M. & Dietrich, U. C.: College Students' Binge Drinking at a Beach-Front Destination during Spring Break. I: *Journal of American College Health* 46: 247-254. 1998.
Tutenges, S.: Gold n' Metal - en beretning om rus. I: *Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift* 22(6): 429-446. 2005.
www.duf-rejser.dk

OM FORFATTEREN:

UDDANNELSE: Antropolog

ARBEJDSPLADS: Ansat som studentermedhjælper og senere forskningsassistent på Center for Rusmiddelforskning siden 2004.

PH.D.-PROJEKTET UDFØRES I PERIODEN MAJ 2007 – MAJ 2010.

MAIL-ADRESSE: SebastienTutenges@crf.dk

Etniske minoriteter, rusmidler og socialt arbejde

AF BJARKE NIELSEN

Hvad stiller man op med 'kultur' og 'etnicitet' i misbrugsbehandlingssystemet? Inden for de seneste årtier er etnicitet og misbrug opstået som et nyt problemfelt både i det sociale hjælpesystem og i misbrugsbehandlingssystemet. Det 'kulturelle' eller 'etniske' kan dermed være et fokus i behandlingspraksis. Men er det det? Og ses forståelse af kultur eller etnicitet som forudsætning for at opnå forståelse for klienterne og tilbyde kvalificeret hjælp? Eller opleves kultur eller etnicitet nærmere som en barriere, der synes svær at overskride af frygt for netop det, der opfattes som den andens kultur (Hjarnø 1996, Schierup 1993)? Dette ph.d.-projekt har til formål at belyse følgende hovedspørgsmål:

- Hvilke muligheder skabes i møder mellem socialarbejdere og etniske minoriteter med et rusmiddel-misbrug? Hvilke løsninger og begrænsninger opstår for eksempel som 'selvfølgelige' i praksis og hvorfor?
- Hvilke parametre af etniske minoriteters liv og fortælling inkluderes eller ekskluderes i mødet med hjælpesystemet?

Groft skitseret kan man konstruere følgende kontinuum: Det 'kulturelle' kan nedtones eller opprioriteres (her er det yderpunkterne): Enten kan den etniske 'anden' integreres i det eksisterende behandlingssystem eller ikke. Er sidstnævnte tilfældet udvikles og/eller målrettes indsatsen specielt i forhold til etniske minoriteter. Spørgsmålet er altså blandt andet, om og hvordan kultur spiller en rolle i arbejdet med at hjælpe marginaliserede mennesker, snarere end om det er godt eller skidt at fokusere på kultur.

Sundhedsstyrelsen skønner, at der ca. er 27.000 afhængige, behandlingskrævende stofmisbrugere i Danmark (Sundhedsstyrelsen 2006). Af den gruppe

er ca. 13.300 i en form for behandling. Rapporten *stofmisbrug blandt etniske minoriteter i Danmark* (ALS research 2005) anslår, at ca. 8 % af personerne i stofbehandling tilhører etniske minoriteter, hvilket svarer til minoriteternes andel af hele befolkningen.

I forskningsregi er relationen mellem etniske minoriteter, stofmisbrug og socialt arbejde underbelyst i dansk såvel som i skandinavisk regi. De få rapporter, der eksisterer på området, har hovedsagelig karakter af at være evalueringer (Berg 2002, Staunæs 1998, Wittrup 1997). Der er således et hul i den eksisterende forskning i Danmark på området, hvad angår implikationerne af dette nye 'problemfelt' sammenholdt med samfundsmæssige og socialpolitiske vilkår for etnisk 'andre' misbrugere. Trækker man problemfeltet op i international sammenhæng, har fokus som oftest været af mere epidemiologisk karakter. Altså, hvorfor ser vi misbrug blandt nogle kulturelle grupper og ikke hos andre? (Se fx, Adrian 2002, Finn 1994, Maddux & Desmond 1996, Manderson 1999). Den x-faktor, de har arbejdet med i forklaringen af forskelle i alkohol- eller stofbrug, har så været noget, der har været kaldt kultur. Men det er stadig ikke belyst, hvordan noget kulturelt tillægges mening i behandlingspraksis og hvorfor. I forlængelse heraf skriver dette studie sig ind i nyere forskning i etnicitet og grænsedragelse mellem grupper, idet studiet ikke antager, at kulturforskelle eksisterer i sig selv (se eksempelvis Barth 1989, Eriksen 2006, Brubaker 2002).

Den hidtidige sociologiske forskning i socialt arbejde og system-klient relationen har ofte været fokuseret på selve denne relation og/eller på 'statens' målsætninger i forsøget på at normalisere borgeren. Denne forskning har belyst mange vigtige områder, men der har samtidig været en tendens til at se socialarbejders handlefrihed (eller mangel på samme) som et produkt af vedtagne, nedskrevne normer og retningslinier, og brugerne er til tider fremstillet som oversocialiserede i forhold til institutionernes krav. Det er projektets mål at forstå, hvilke parametre - som fx. misbrug, social klasse og/eller kultur - der prioriteres i det sociale arbejde - for at forandring og dermed forbedring eller stabilisering kan iværksættes. Ambitionen er at åbne og etablere et forskningsfelt, så et fokus på møder mellem systemet - her socialarbejdere i misbrugssektoren - og klienterne - her etniske minoriteter - forstås i forhold til de muligheder, der er til stede for henholdsvis socialarbejderen i misbrugs-

sektoren og (mis)brugeren. Dvs. at hjælpesystemet også må forstås i relation til forandringer i socialpolitikken og statens forestillinger om 'det gode samfund' og 'den gode borger'. Mere generelt rettes fokus mod:

- Hvordan det nye 'problemfelt' tænkes i det sociale arbejde i forhold til, hvad der opfattes som den rette, mest hensigtsmæssige eller gode hjælp?
- Er der andre typer af problemer på spil i arbejdet med etniske minoriteter i forhold til etniske danskere?
- Er det ønskeligt at etablere særtilbud til etniske minoriteter og i givet fald hvorfor?

For at få viden om relationerne mellem 'etniske minoriteter, rusmidler og socialt arbejde' er det helt afgørende, at projektet undersøger, hvad der sker i praksis. På den ene side er dette vigtigt for at undgå, at skrivebordsforskning kommer til at stå alene. På den anden side er problemfeltet stadig så relativt nyt og uudforsket i Danmark og Skandinavien, at der ikke er én dominerende måde at angribe eller forstå det på i det sociale arbejdes praksis (Berg 2003, ALS-Research 2005). Udgangspunktet for at belyse denne problemstilling er derfor, at frugtbar forståelse og forklaring sker i et kontinuerligt samspil mellem teori og empiri. Metoden for projektet vil være kvalitativt orienteret (jf. den sociologiske og antropologiske tradition herfor) og tage form gennem brug af observationer, interview og skriftligt materiale.

Studiet håber først og fremmest at bidrage med en nuanceret forståelsesramme af fænomener, der sandsynligvis trækker på flere forklaringsrammer end én. At kunne se mønstre bagved praksis og dermed videreformidle de forklaringsrammer og rationaler, der trækkes på for at hjælpe brugerne, vil være et væsentligt bidrag fra dette studie. Dette vil relateres til forandringer i socialpolitikken, velfærdsstaten og ikke mindst integrationspolitikken.

Nogle spørgsmål kan være: Føler etniske minoriteter sig eksempelvis misforstået eller marginaliseret

i behandlingssystemet og hvorfor? Er socialarbejdere og behandlere frustrerede i forhold til denne meget forskelligt sammensatte målgruppe? Er nogle ligefrem trætte af at tale om kultur, hvis de mener, at det faktisk er misbrugets omfang og sociale bibetydninger, der er hovedområdet? Hvilke løsninger fungerer i praksis?

Et systematisk, kvalitativt studie af socialarbejders og etniske brugeres oplevelser af og erfaringer med behandlingssystemet kan identificere eventuelle problemfelter og praksisløsninger. ■

LITTERATUR:

For videre læsning, se blandt andet:

- Adrian, M.: A Critical Perspective on Crosscultural Contexts for Addiction and Multiculturalism: their Meanings and Implications in the Substance Use Field. *Substance Use & Misuse* 37, 8-10: 853-900. 2002.
- Als-Research: Stofmisbrug blandt etniske minoriteter i Danmark. www.alsresearch.dk. København. 2005.
- Barth, F.: The Analysis of Culture in Complex Societies. *Ethnos* 54, III-IV. 1989.
- Berg, E.: Terapeutisk offentlighed - en kompleks hybrid. Hvorfor afbryter (en del) indvandrere behandlingen? *Nordisk Alkohol & Narkotikadidsskift* 19, 3: 171-185. 2002.
- Berg, E.: Samhandlingens Monolog. En studie av interaksjon mellom klienter med invandrerbakgrunn og ansatte i tiltaksapparatet for rusmiddelbrukere. Rapport nr. 1/2003. Sirius. Oslo. 2003.
- Brubaker, R.: Ethnicity without Groups. *European Journal of Sociology* 43, 2: 163-189. 2002.
- Eriksen, T. H.: Diversity versus Difference: Neo-liberalism in the Minority Debate. In *The Making and Unmaking of Difference*, ed. Rottenburg, Schnepel & Shimada. Transaction. Bielefeld. 2006.
- Finn, P.: Addressing the Needs of Cultural Minorities in Drug Treatment. *Journal of Substance Abuse Treatment* 11, 4: 325-337. 1994.
- Hjarnø, J.: Er kultur et relevant begreb i social rådgivning? Dansk Center for Migration og Etniske Studier. Sydjysk Universitetsforlag. 1996.
- Maddux, J. F. & Desmond, D. P.: Ethnic Matching of Caseworker and Patient in Methadone Maintenance. *Journal of Substance Abuse Treatment* 13, 3: 233-239. 1996.
- Manderson, D.: Symbolism and Racism in Drug History and Policy. *Drug and Alcohol Review* 18: 179-186. 1999.
- Schierup, C.-U.: På kulturens slagmark. Mindretal og størretal taler om Danmark. Sydjysk Universitetsforlag. Esbjerg. 1993.
- Staunæs, D.: En 'Anden' Bruger - behandling af misbrugere med etnisk baggrund. Center for Rusmiddelforskning. Aarhus Universitet. 1998.
- Sundhedsstyrelsen: Narkosituationen i Danmark 2006. Årsrapport til det europæiske overvågningscenter for narkotika og narkotikamisbrug. EMCDDA. Sundhedsstyrelsen. 2006.
- Wittrup, I.: Også ung i Århus - en etnografisk undersøgelse af unge flygtninge og indvandreres brug af rusmidler i Århus. Århus Kommune og Center for Rusmiddelforskning. Institut for Statskundskab, AU. 1997.

OM FORFATTEREN:

UDDANNELSE: Cand.mag. i antropologi

ARBEJDSPLADS: Ansat som forskningsassistent på Center for Rusmiddelforskning siden marts 2005.

I perioden frem til ph.d.-projektets start har arbejdsopgaverne bl.a. været at lave interview med stofmisbrugere i fængselsystemet og i metadonbehandling samt med alkoholikere efter endt døgnbehandling.

PH.D.-PROJEKTET UDFØRES I PERIODEN JULI 2007 – JULI 2010.

MAILADRESSE: bn@crf.au.dk.

Cannabiskontrol i København siden 2000

AF KIM MØLLER

Dette ph.d.-projekt skal belyse virkningerne af de seneste års ændringer i dansk hashpolitik. Problemstillingen er aktualiseret af det stærke, politiske fokus på hashmarkedet siden 2000.

Danmark har traditionelt skilt sig ud fra majoriteten af de lande, vi sammenligner os med, ved at føre en nedkriminaliseret hashpolitik. Denne politik blev defineret af en række cirkulærer udstedt af Rigsadvokaten i slutningen af 60'erne og starten af 70'erne. I alt væsentlighed gik politikken ud på, at politiet ikke skulle bruge ressourcer på at uddele bøder til folk, der kun havde hash til eget forbrug på sig - det vil sige mindre end ti gram.

Denne politiske linje har ikke været uproblematisk. Brugerne køber jo deres hash et sted, og hvor der er en efterspørgsel, vil der også være nogen til at imødekomme den. Her opstår problemet: Hvor meget hash kan man sælge, førend det bliver mere end tilfældigt små-salg og antager karakter af organiseret kriminalitet? Det er et dilemma ved den traditionelle danske hashpolitik, der aldrig er blevet taget entydigt stilling til. Et godt eksempel herpå er, da politiet rykkede ind på Christiania i 1992 og forsøgte at dæmpe op for hashhandelen. I politiets øjne var det en organiseret distribution, der foregik, hvilket ikke burde være dækket af Rigsadvokatens cirkulærer. Det var oplagt provokerende, at et så systematisk og synligt salg med illegale stoffer fandt sted midt i København. Daværende justitsminister Erling Olsen (S) var dog ikke enig i aktionen. Som politiets øverste chef beordrede

han politiet til at være mere tilbageholdende over for, hvad han fortolkede som små-salg med henvisning til Rigsadvokatens cirkulærer. Det var politiet selvfølgelig svært utilfredse med, efter at de havde brugt tid og kræfter på indsatsen. De havde ikke noget valg og trak sig ud af Christiania, hvorefter hashmarkedet straks blomstrede op igen.

Op igennem 1990'erne steg ungdommens forbrug af hash i Danmark, som så mange andre steder i øvrigt. Dette store forbrug resulterede i, at handelen nu blev særdeles tydelig i det Københavnske gadebillede. Omkring 2000 var der anslået 140 hashklubber i København og omtrent 40 boder ude på Christiania - foruden al gadehandelen rundt om i byen, som ingen havde overblik over. Så synligt et marked udstillede dilemmaerne i Rigsadvokatens cirkulærer, og de mange sorte penge, der blev tjent på handelen, udfordrede samfundsøkonomiens moralske fundament. At politiet var trætte af situationen siger sig selv, men der var ikke meget, man kunne gøre mod så omfattende et problem.

Det stod klart, at det kun var et spørgsmål om tid, førend politikerne måtte gøre noget.

Processen tog fart omkring 2000. Siden da har Folketinget vedtaget to love med direkte adresse til hashmarkedet og yderligere tre love, der muliggør politiets håndhævelse af disse love. Skillelinjen i fortolkningen af Lov om euforiserende stoffer - mellem brugere og små-salg på den ene side og organiseret distribution på den anden - er blevet ophævet. Med de nye regler har politiet i København iværksat flere større aktioner rettet mod det synlige hashmarked. Kronologisk lukkede man først hashklubberne og fokuserede herefter kræfterne på Christiania.

Mit projekt går ud på at undersøge, hvordan disse lovændringer og politi-aktioner har påvirket markedet og forbruget. Det undersøger jeg med udgangspunkt i en forståelse af sorte markeder som betinget af risiko og priser, hvor det analytiske koncept er baseret på en integration af økonomisk og kriminologisk teori. International økonomisk forskning i sorte markeder har vist, at man ved at sammenholde udtryk for politiindsatsen med prisudviklingen på hash kan analysere sammensætningen af markedet. For eksempel: Tjener de, der sælger hash, færre penge nu end før lovændringerne? Når man yderligere inddrager kriminologisk teori om risikovillighed hos sælgere og købere, kan man forklare en række strukturelle forandringer

i markedet. Skræmmer man nye brugere væk ved at gøre det mere besværligt at købe hash?

I yderste instans handler al narkotikapolitik om at reducere forbruget af illegale stoffer og om at minimere den involverede kriminalitet. Det er ikke min ambition med afhandlingen at svare entydigt på, om det er tilfældet i den periode, jeg undersøger. Dertil er der for mange faktorer, der opvejer hinanden, og for mange usikkerheder i de tilgængelige data. Jeg håber dog på at kunne opregne en række virkninger og konsekvenser, som det utrænede øje ikke umiddelbart kan identificere.

Her er vi fremme ved motivationen til at sidde og forske i sådan noget som hashmarkedet. Primært synes jeg, at kriminologi er utroligt spændende, sekundært at narkotikapolitik er det. Spændingsfeltet mellem de to kan jeg ikke få nok af. At emnet blev hashmarkedet skyldes de ydre omstændigheder: Markante lovændringer efterfulgt af en omfattende politiindsats, det er godbidder for en kriminolog.

Da jeg satte mig nærmere ind i forskningen på området, blev jeg bekræftet i, at jeg har fundet en relevant problemstilling: For det første er hashmarkedet det mindst studerede af markederne for illegale stoffer. Der vides rimeligt meget om, hvordan distributionen og salget af kokain og heroin fungerer, men det er meget få forskere, der har taget fat på hashmarkedet. En rimelig formodning er, at det skyldes, at hashen i forhold til de to andre stoffer – trods alt – er mindre farligt. En observation, der bekræfter denne påpegnings, er, at jeg ikke kender til andre lande, der i disse år omlægger deres hashpolitik i en skærpende retning. Al anden forskning om hashmarkedet handler enten om specifikke markeder eller om, hvad der sker, når man nedkriminaliserer.

Mere generelt har jeg interesseret mig for narkotikapolitik siden midten af halvfemserne, hvor jeg boede på Vesterbro. Her kunne jeg dagligt på første hånd observere problemerne med særdeles aggres-

sive afrikanske pushere på Istedgade. Det var sådan dengang, at de uopfordret kom op til én og spurgte, om man skulle købe coke eller heroin. Det var en klart uacceptabel situation for beboerne, men det var ikke muligt for politiet at få dem til at blive væk. De var altid tilbage på deres plads ganske kort tid efter, at de havde været arresteret.

Situationen kom til offentlighedens kendskab i form af en kampagne, hvor Ekstra Bladet trykte billeder af pusherne på forsiden. Efterfølgende blev den såkaldte Pusherlov så vedtaget. Den skærpede straffen for gentagne handlinger med meget små mængder særligt skadeligt stof. Denne skærpelse medførte, at myndighederne nu kunne udvise disse pusherne fra Danmark. Loven var en succes, da den gjorde det muligt at fjerne de akutte problemer på Istedgade. Pusherne blev ganske enkelt smidt ud af landet én efter én.

Senere gik den Europæiske Menneskerettighedsdomstol så ind og underkendte Højesterets udvisningsdomme med henvisning til kravet om proportionalitet mellem forbrydelse og straf. Det var fagligt set en utroligt spændende udvikling. Menneskerettighedskonventionen er inkorporeret i dansk ret, hvilket vil sige, at den principielt har samme juridiske status som Grundloven. For at løse problemerne på Istedgade havde Folketinget altså vedtaget en lov i strid med landets vigtigste, retlige principper. Det var ikke sket siden Tvindloven – og, så vidt jeg ved, hverken før eller siden. Eksemplet illustrerer narkotikakontrolens konstante dilemma: Hvordan løser man akutte problemer uden at overskride grænsen for acceptable midler? ■

LITTERATUR:

Kim Møller har skrevet følgende artikler i STOF om beslægtede emner: Pengevask og narkotikadistribution. STOF nr.9. 2007. Hvad sker der med hashmarkedet? STOF nr.7. 2006. Hvor organiseret er narkotikakriminalitet? STOF nr.7. 2006.

OM FORFATTEREN:

UDDANNELSE: Cand.scient.adm.

ARBEJDSPLADS: Forskningsassistent på Center for Rusmiddelforskning siden 2005.

PH.D.-STUDERENDE FRA JUNI 2007 TIL JUNI 2010.

MAIL-ADRESSE: km@crf.dk

ER DET MANDEN, DER STYRER STOFFERNE, ELLER ER DET STOFFERNE, DER STYRER MANDEN?

AF ESSEN HOUORG

Jeg indleder afhandlingen med det spørgsmål, der står i overskriften: 'Er det manden, der styrer stofferne, eller er det stofferne, der styrer manden?' for der findes mange forskellige måder at forstå og håndtere stofmisbrug på. Den problemstilling, jeg har valgt at studere, er de forskellige måder at forstå, forklare og håndtere stofmisbrug på. Min tilgang har været at følge, hvordan forskellige aktører har forholdt - og forholder - sig til stofmisbrug. Det har jeg gjort gennem følgende undersøgelser:

1. En historisk undersøgelse af, hvordan ungdomsnarkomanien har udviklet sig til et behandlingsproblem i 1960'erne og hvordan en særlig behandlingsstrategi har udviklet sig i forhold til dette.
2. En historisk undersøgelse af de forskellige roller, som metadon har været tildelt i den officielle behandlingspolitik.
3. En undersøgelse af, hvordan stofmisbrug forstås, forklares og håndteres i to forskellige behandlingssammenhænge og af gadeplansarbejdere.
4. Endelig en undersøgelse af, hvordan stofmisbrug og behandlingen af stofmisbrug fremstilles i klientjournaler.

Arbejdet med de fire forskellige slags analyser har bl.a. bestået af følgende:

Problemet ungdomsnarkomani

For det første en historisk analyse af, hvordan stofmisbrug er blevet et sociologisk fænomen, som er betinget af dårlige sociale forhold og socialisering ind i en subkultur, og som skal behandles af socialpædagoger og psykologer i et særligt behandlingssystem. Det sker gennem en analyse af, hvordan vigtige elementer i behandlingspolitikken er blevet produceret og kombineret.

- Hvordan misbrug er blevet defineret som primært et socialt og psykologisk fænomen.
- Hvordan der er blevet etableret bestemte normer eller regler for, hvilke begreber man kan bruge til at betegne dette fænomen og til at udforme teorier om det. Det vil sige, hvordan sociologiske begreber har vundet hævd, mens psykiatriske begreber er blevet afvist som forældede.
- Hvordan sygehusvæsenet er blevet afvist som en

relevant institutionel ramme for behandling af stofmisbrugere, og hvordan der er blevet etableret særlige tilbud og institutioner under eller i tilknytning til det sociale system. (Og hvordan socialpædagoger og psykologer er blevet autoriseret til at varetage behandlingen.)

- Hvordan en grundlæggende forandringsmodel, der definerer, hvilke slags redskaber og metoder der kan tages i anvendelse, er blevet etableret, nemlig en særlig socialiseringsmodel.

Metadonens skiftende roller

For det andet en historisk analyse af de forskellige roller, metadon har spillet i behandlingen af stofmisbrugere, og hvordan den 'klassiske' substitutionsbehandlingsmodel er blevet introduceret i Danmark. Analyserne handler om det arbejde, der gennem tiderne er blevet gjort for at 'iscenesætte' metadonen i bestemte roller, og det arbejde, der er blevet gjort for at undgå, at metadonen skulle indtage de forkerte roller. Jeg starter med at se på metadonens rolle i den behandlingsstrategi, som jeg har beskrevet i den foregående historiske analyse. Det vil sige primært som nedtrappingsmiddel, og hvordan man har søgt at fastholde metadonen i denne rolle og har undgået, at metadonen er kommet til at optræde som 'medicin'. (Af de forskellige historiske dokumenter, jeg har gennemgået, fremgår det, at man har set fjender overalt, hvor de mest prominente var pårørende til misbrugere og praktiserende læger.) Senere analyserer jeg, hvordan man er begyndt at arbejde på at give metadonen mulighed for at optræde som 'stabiliserende medicin'. Først forsigtigt og i det små, men senere i stort omfang. Gennem analysen viste det sig hurtigt, at metadonens forskellige historiske roller er tæt knyttet til den måde, stofmisbrugerne er blevet fremstillet på. Så længe stofmisbrugerne blev fremstillet som afvigende unge, der havde behov for resocialisering, var der ikke plads til metadon som medicin. Men da 'den ældre stofmisbruger', det vil sige en stofmisbruger, som man ikke længere gjorde sig forhåbninger om kunne blive resocialiseret - i hvert fald ikke på kort sigt - begyndte at fylde mere og mere, er man begyndt at udforske, hvordan metadon kunne fungere som medicin. Der er tale om en historie, der viser, hvordan der er sket forandringer og udskiftninger af

Denne artikel er en forkortet version af det oplæg Esben Houborgs holdt ved sit ph.d.-forsvar, der foregik den 11. oktober 2006. Afhandlingen har titlen: 'Stofmisbrug – metadon – subjektivering. Historiske og aktuelle fremstillinger af stofmisbrug'. Afhandlingen er på 321 sider. Den koster 130 kr. og kan købes på Sociologisk Institut, Københavns Universitet, Tlf.: 3532 3953. www.sociology.ku.dk

behandlingspolitikens elementer over tid, men også om kontinuitet. Således ser man fx ingen forandringer af behandlingspolitikens grundlæggende struktur.

Stofmisbrug og stofmisbrugere

For det tredje foretager jeg i tre kapitler analyser af, hvordan stofmisbrug og stofmisbrugere fremstilles i forskellige sammenhænge: Hvordan rådgivningscentrene – i kraft af den måde arbejdet er organiseret på – kun får begrænset kendskab til, hvad der rører sig i klienternes tilværelse, mens ambulatorierne – bl.a. i kraft af ture og hjemmebesøg – og gadeplansarbejderne – i kraft af deres færden i deres klienters 'naturlige omgivelser' – får et bredere kendskab til, hvad der rører sig.

Jeg ser også på, hvordan formålet med arbejdet beskrives i de forskellige kontekster, og dermed det rationale eller 'manuskript', der skal medvirke til at styre, hvordan de forskellige ting, man får øje på, skal defineres, samt hvilken rolle de skal have i relation til behandlingen.

Som eksempel på det sidste indgår der en analyse af, hvordan det i princippet ret stramt strukturerede 'manuskript' for substitutionsbehandling, hvor metadonen skal fungere som en 'stabiliserende medicin', i nogle sammenhænge brydes til fordel for en fremstil-

ling af metadon som en mellemting mellem 'medicin' og 'nydelses- og rusmiddel'. Dette er tæt forbundet med en fremstilling af klienten, hvor vedkommende ikke nødvendigvis skal vælge mellem at være en 'god patient' eller en 'misbruger', men kan få mulighed for at optræde som 'kompetent stofbruger'. I forhold til diskussionen om, hvorvidt man skal bruge begreberne 'stofmisbruger' eller 'stofbruger', kan man på baggrund af min undersøgelse sige, at det handler om mere end semantik. Det handler også om, hvordan man i praksis iscenesætter forholdet mellem personen og stoffet, og at dette involverer et stykke 'mangfoldigt ingeniørarbejde', hvor der både arbejdes med stoffernes kemiske egenskaber, indtagelsesmåder, forbrugsetik, adfærdsregler, sociale roller osv.

Hvad klient-journalerne fortæller

For det fjerde har jeg analyseret 'fortællinger' om, hvordan man vinder og taber sin status som et handlende subjekt. Min analysestrategi har åbnet narkotikafeltet som et felt, hvor der er stærke kræfter og mange aktører på spil. Det kommer måske stærkest til udtryk i analyserne af klienternes forløb, som de fremgår af journalerne. Disse journaler kan bl.a. ses som beskrivelser af, hvordan klienterne løbende vinder og taber herredømmet over deres egen tilværelse. De kan også ses som beskrivelser af det store arbejde, der nogle gange ligger i at opbygge, vedligeholde og evt. genopbygge behandlingsarrangementer, der kan gøre klienterne til subjekter i deres egen tilværelse. Der kan være tale om etablering af et medicinsk behandlingsarrangement, eller et behandlingsarrangement der også involverer et større eller mindre antal sociale og psykologiske elementer. I afhandlingens kapitel 6 gennemgår jeg en case (Trine) som et eksempel på, hvordan det pludselig bliver nødvendigt at etablere et omfattende arrangement af mange forskellige slags elementer i forhold til en klient, som man først troede ville kunne fungere normalt udelukkende gennem medicinsk behandling.

Gennem disse analyser får begrebet 'vedligeholdelsesbehandling' en meget bredere betydning end blot at vedligeholde klienterne på en stabil metadondosis. Her handler det også om, hvordan man vedligeholder et behandlingsarrangement bestående af mange forskellige slags elementer, der kan gøre det muligt for klienterne at fungere som handlende subjekter.

Jeg mener, at dette er en ganske frugtbar måde at lave forløbsbeskrivelser på, fordi det åbner for, at man

kan lade mange forskellige ting indgå i forståelsen af, hvad der har betydning for, hvordan stofmisbrugere klarer sig. Ting, der gør en forskel, men som ellers let ville kunne blive overset.

Kroppen ud af behandlingen

Når man læser klientjournalerne, er det bemærkelsesværdigt, hvor meget de handler om klienternes kroppe. Klienternes kroppe kommer til at fremstå som helt centrale i forbindelse med misbrugsbehandlingen. Både som noget, der truer med at få klienterne til at miste kontrollen, og som noget, der gennem bearbejdning kan blive noget af det allervigtigste i bestræbelserne på at etablere og bevare et herredømme over tilværelsen. Der er ikke noget mærkeligt i, at kroppen spiller en stor rolle i journaler om metadonbehandling. Det er imidlertid interessant, at når man taler med behandlere, giver mange af dem udtryk for, at de er godt trætte af hele tiden at skulle forholde sig til klienternes kroppe. Allerhelst skulle den medicinske behandling bare fungere, således at klienterne hele tiden var stabiliserede i området mellem eufori og abstinens, og således at kroppen forsvandt som noget, man behøvede at beskæftige sig med – i alle tilfælde som socialarbejder.

Men måske kan min analysestrategi, hvor kroppen betragtes som noget, der ikke kun er skabt gennem medicinsk arbejde, men i høj grad også gennem socialt arbejde, medvirke til, at man som socialarbejder forholder sig mere aktivt til de kropslige aspekter ved stofmisbrug? Også selvom det ville gå imod forsøg på at isolere det medicinske arbejde. Jeg mener, at jeg med min analysestrategi har vist, at det medicinske arbejde ikke er isoleret i praksis. Jeg tror, at en erkendelse af dette, kunne indgå som ét element i en større diskussion om stofmisbrug som et multifaktoriel fænomen og om tværfaglig behandling – en diskussion, som jeg håber mit arbejde kan være med til at rejse. ■

FÆRRE UNGE TAGER NARKOTIKA

Udbredelsen af illegale stoffer blandt de unge er svagt faldende for første gang i mange år. Det viser Sundhedsstyrelsens ny årsrapport over narkotikasituationen i Danmark. Den positive udvikling kommer efter markante stigninger i brugen af de illegale i slutningen af 90'erne og et stabilt højt niveau fra 2000 og frem.

Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug, EMCDDA, har også offentliggjort sin årsberetning om Narkotikasituationen i EU og Norge. EU-rapporten med tilhørende pressemeddelelser kan ses på www.emcdda.eu.int. Her findes også en særlig beskrivelse af narkotikasituationen i Danmark i et EU-perspektiv.

På anmodning fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet har Sundhedsstyrelsen lavet udredningen: 'Ordnation af injicerbar heroin til stofmisbrugere'.

Stofinfo.sst.dk er Sundhedsstyrelsens nye hjemmeside med information om stoffer. Siden er især beregnet for unge, men også for lærere, der vil tage emnet op i undervisningen og forældre, der vil kunne tale med deres unge om stoffer.

Find vej til rapporter, redegørelser og Stofinfo på www.sst.dk